

legendami. Autor poukázal na rodinný vzorec, ktorý vládol v rodine Panklovcov a výchovu v duchu matriarchátu, v čom videl hlavnú príčinu životnej tragédie Boženy Němcovej.

Konferencia usporiadaná pri príležitosti 150. výročia vydania *Babičky* Boženy Němcovej priniesla zaujímavé zistenia pre ďalší výskum diela tejto českej spisovateľky, najmä pokiaľ ide o odstraňovanie zaužívaných stereotypných tvrdení a prístupov nielen k jej dielu.

S konferenciou bola spojená aj výstava mnohých vydání *Babičky*, od najstarších po súčasné, ako aj prekladov do rôznych jazykov (o. i. do čínštiny). Miestom konania konferencie bola Jiřinkova sála v Muzeu Boženy Němcovej v Českej Skalici, v ktorej sa v rokoch 1837 a 1844 zúčastnila Jiřinkových slávností aj Božena Němcová.

Irena Malec-Bilińska

Literárnu vedu začali oslovať medziodbo- rové súvislosti

Na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity sa spojili katedry estetiky, etiky a literárnej vedy so svojimi tromi grantovými úlohami (Filozofia – estetika – umenie, Reflexia morálky na Slovensku a Teória literárneho diela) a v dňoch 8. a 9. septembra 2005 usporiadali vedeckú konferenciu Významové a výrazové premeny v umení 20. storočia, ktorá môže ísť v mnohých smeroch príkladom. Už dobre zvolenou, podnetnou témou sa vzbudil záujem odborníkov z ôsmich krajín a počet prihlásených referujúcich dosahoval stovku. Účastníci prezentovali výsledky výskumu zo širokého záberu spoločenských vied – z filozofie, etiky, estetiky, kulturológie, ďalej z oblasti vied o umení, literárnej vedy a teórie prekladu. Hlavným zámerom organizátorov totiž bolo rozprúdiť interdisciplinárny dialóg, a to sa aj podarilo.

V prvý deň konferencie odzneli širšie koncipované referáty, ktorých myšlienky stále

rezovali aj počas druhého dňa rokovania. Úvodné vystúpenie Rudolfa Dupkalu Ethos a logos v kontextoch vývinu filozofického myslenia na Slovensku predznačilo problémové rozpätie nasledujúcich príspevkov, ktoré sa zameriavali buď na ethos (v preklade „miesto, kde pobýva človek“) alebo v nich viacej rezonoval logos ako „spôsob reči, rozprávania“. Do prvej skupiny presahoval napríklad široko poňatý príspevok Viery Gažovej o fenoméne narcizmu a jeho prejavovaní sa v súčasnosti, do druhej skupiny patrilo vystúpenie Františka Mihinu o literatúre v zrkadle filozofie alebo obsiahla teoretická prednáška Jany Soškovej o hľadaní sa estetiky a umenia v postmodernistickej dobe. Naša doba, ktorá opúšťa tradície heglovskej a kantovskej estetiky, sa podľa autorky našla vo dvoch umeleckých východiskách: buď v tzv. relevantnom (inscenovanom) realizme alebo v umení ako alternatíve skutočnosti. Hlavne táto druhá tendencia je v literárnej vede známym fenoménom, ale viaceré referáty z druhého dňa rokovania naznačili, že takéto riešenie v modernistickom duchu už neprináša vývojové impulzy.

Počas prvého dňa vystúpil tiež Andrej Červeňák so zaujímavou štúdiou Predsémantické prvky a roviny umeleckého diela, v ktorej sa zameriaval na spoločnú bázu literatúry, hudby aj výtvarného umenia, na ich tzv. antropologicko-esenciálny predjazyk. Červeňákova stať podporila opodstatnenosť tých úsilí, ktoré zahŕňajú do literárnovedného diskurzu aj poznatky kognitívnych vied. Že sa tak deje v čoraz väčšej miere a jazyk a metódy literárnej vedy sa menia, jasne potvrdil tiež druhý deň rokovania v literárnovedných sekciách. Po A. Červeňákovi hovoril Mariusz Gołąb o záhrade ako priestore kultúry, ďalej Peter Zajac o estetike chvenia, Ján Sabol o jazyku literatúry ako hodnote a Ladislav Šimon o situácii nemeckej poézie na prelome 19. a 20. storočia. Špecifickejšiu poetologickú problematiku nastolil príspevok Stanislava Rakúsa o rámci a príbehu v próze a takisto so špecifickou témou o premenách prekladu v uplynulom storočí sa prihlásil Ján Vilikovský.

Na druhý deň sa pracovalo v niekoľkých paralelných sekciách podľa predmetu výskumu. Vzhľadom na veľký počet účastníkov sa program pružne upravoval, takže autorka tejto správy musela oželiť viaceré veľmi zaujímavé štúdie (napríklad o americkej postmodernistickej poetike, o umeleckej tvorbe po skúsenostiach z virtuálnej reality, o Bachtinovej estetike, o francúzskej literatúre 20. storočia, ani nehovoriac o filozofických a estetických témach) a rozhodla sa sledovať len jednu z literárnovedných sekcií, kde bol na programe tiež jej príspevok. Túto sekciu otvoril Ján Gbúr, ktorý sa zaoberal problematikou literárnohistorických syntéz. Jeho uvažovanie obsažne rozvinul Pavol Petrus, ktorý stručne zhrnul metodologické prístupy všetkých doteraz vydaných dejín slovenskej literatúry počnúc Tablicom a tým podnietil účastníkov rokovania, aby predniesli svoju predstavu nejakých ďalších dejín slovenskej literatúry. Všeobecne sa vyjadrovala potreba „odpovedať“ na ostatné Dejiny slovenskej literatúry III z dielne Viliama Marčoka, a to štýlom, ktorý by zdôraznil zástoj interpretácie podobným spôsobom, ako ho prezentoval Oskár Čepan v akademických Dejinách slovenskej literatúry. Budúce dejiny by teda mali adekvátne spojiť autorský, čitateľský aj bádateľský výkon.

Trochu iný prístup k písaniu dejín sa kryštalizuje podľa genologického (žánrového) hľadiska (Libor Pavera) alebo na základe skúmania literárnych druhov a rodov (Pavol Markovič) či z aspektu diskurzu (Jana Kuzmíková). Ďalší referujúci sa venovali užšie vymedzeným témam, napríklad outsiderstvu (Ivan Jančovič, Zuzana Bariaková), znormalizovanému hrdinovi (Peter Káša), literarizovanej modlitbe (Jana Urbanová), časopisu Elán (Monika Ondrejovičová) či interkultúrnym odlišnostiam a prekladu (Marylla Papierz). Ku konkrétnym spisovateľom hovorili Ľubomír Kováčik (o diele Jána Maliarika), Martina Petriková (o Hrušovského Mužovi s protézou), Štefan Jusko (o diele Stanislava Rakúsa) a Barbara Suchoň-Chmiel, ktorú oslovili memoáre Mila Urbana, pričom sa pozastavila nad tým, že doteraz nejestvuje zhrňujúca

štúdia týchto Urbanových prác. Rokovanie tejto sekcie sa ukončilo v uvoľnenej atmosfére vďaka Edmundovi Hlebovi, ktorý vyzval Stanislava Rakúsa, aby „oponoval“ názory rečníkov, ktorí interpretovali jeho romány. Tu sa ukázalo, ako môžu dokonca aj erudovaní literárni vedci odlišne vnímať kategóriu čitateľa s jeho právmi dotvárať umelecký text. Ak sa nepriučíme u kognitívnych vied, naše vývody o čitateľskej recepcii ostanú len názorovými a vkusovými predstavami, nie overiteľnými odpoveďami, na ktorých sa dá ďalej stavať.

Na záver sa znovu zišli všetky sekcie a „v praxi“ potvrdili, že interdisciplinárny dialóg bol skutočne nadviazaný a netreba sa ho báť, naopak, je na všetkých účastníkoch tejto medzinárodnej vedeckej konferencie, aby sa chopili kolegiálnej spolupráce. Zborník z konferencie má vyjsť najprv na internete, a že sa tak stane bez zbytočných prieťahov, predznačila už výborná organizácia celého podujatia.

Jana Kuzmíková

Hľadanie metodológie literárnych dejín

V dňoch 22. a 23. septembra zorganizovala Fakulta bohemistiky Pedagogickej fakulty Jihočeskej univerzity v Českých Budějoviciach diskusné stretnutie na tému metodológie literárnych dejín – Otázky metodológie literárnych dejín – ako súčasť grantového projektu k dejinám českej literatúry 19. storočia. Forma podujatia zodpovedala ambícii organizátorov vytvoriť komunikačnú platformu, na ktorej sa budú v procese diskusie načrtávať aktuálne problémy literárneho dejepisectva a súčasne hľadať nové, perspektívne riešenia. Pokus o zodpovedanie základnej otázky AKO písať dejiny mal svoju motiváciu v kritike pretrvávajúcej „metodologickej rovnakosti“ (Petr A. Bílek) pri písaní dejín českej literatúry, ktorá je dôvodom statického, bezproblémového (a teda v súčasnosti neuspokojivého) uvažovania o literatúre (napo-